

Felcím: Sajtóapostolból apostolutód (12. rész)

Cím: **Katonai csapda a katonapapnak**

Alcím: **Szerdahelyi Csongor beszélgetése Huzsvár László (1931-2016) nyugalmazott nagybecskereki megyéspüspökkel 2012-ben**

– Az ideológiai győzködés mellett léteztek más módszerek is a kispapok megtörésére?

– Természetesen voltak. A katonai mosodákban nők is dolgoztak. A kispap kiskatonákat olyanokkal igyekeztek kisiklatni, akik a legősibb foglalkozást űzték. Ilyen próbatételén magam is átestem. Nem sejthettem miért, szolgálati időm utolsó három hónapjára áthelyeztek a sorkatonaságból a tiszti étkeзде helyettes ökonómusának. Hamarosan megtudhattam, minek szolgált ürügyül új beosztásom.

– Törbe akarták csalni a kispapot?

– Csapdát állítottak nekem. Bent ültünk a teremben, amikor váratlanul áramszünet okozott vészes sötétséget. Észrevettem, hogy mellettem valaki helyet cserél, majd valaki zseblámpával bevilágította a termet, akkorra dézsatündér ült a jobbomon, dézsatündér a balomon... Az áramszünet tartós volt. Azonnal fölálltam. Rám szólt valaki a jelenlevők közül, hogy miért álltam fel? „Miért okozol kavargást a sötétben?” – kérdezte érdes hangon. Elindultam az ajtó felé. Átéreztem, hogy a lehető leggyorsabban ki kell jutnom a teremből. Az ör tiltása ellenére erőszakkal kinyitottam az ajtót, és távoztam. Hihetőleg kitervezetten egy adott pillanatban a két nő a nyakamba ugrik, és gyanúba keverő fényképet készítenek rólam. Így zsarolhatóvá tesznek. Sikerült kimenekülnöm. Ezt követően már minden éjszakám majdhogynem álmatlanul telt. Rémképeket láttam magam előtt. Rettegtem. Szerencsémre hamarosan új fordulat, új vészhelyzet kötötte le a figyelmemet. Én feleltem a tiszti étkeзде élelmiszer raktáráért. Egyik reggel – szörnyülködésemre - látom, hogy a lisztes zsák tartalmának a fele eltűnt. Nyakamra küldtek egy altisztet, hogy vizsgálja ki, mi történt, hova lett a liszt. Parancsára odébb kellett tenni a zsákot. Magamban már arra gondoltam, hogy a katonai törvényszék vár rám. De mi történt? Odébb tettük a zsákot, és mit láttunk? Alulról a padlót átrágták a pockok, majd megfúrták a liszteszsákot, és dézsmálták a készletet.

– Vagyis a pockok hajtották végre a szabotázs akciót, nem a klerikális reakció.

– Az altiszt is látta a pockok fúrta lyukat. Jó szándékú volt, a tényeknek megfelelően jegyzőkönyvezte a tényállást.

– Mennyi ideig volt katona?

– Másfél évet kellett leszolgálnom. Szerencsére hamarosan bekövetkezett leszerelésem napja. Ekkorra édesanyám megküldte civil ruhámat. Utasítottak, hogy öltözzem civilbe. Századosom hívatott és elküldött az ezredparancsnokságra. Ott már vártak. Körülállt tizenegynéhány tiszt: századosok és az őrnagy, aki a politikai órákon meggyőzni igyekezett. Az íróasztalnál komoly arccal ült S. V. alezredes, a Negotinban állomásozó ezred parancsnoka. Meghajoltam és jelentkeztem nála. Az tiszték körbevettek és ordítani kezdtek: „Usztasa bérenc, indulsz vissza a zágrábi fekete iskolába?!” Vaskos káromkodást szórtak Istenre, egyházra. „Szégyelld magad!” bekiáltozással népellenségnek neveztek. Mintegy negyed óráig így búcsúzkodtunk egymástól. Váratlanul felállt íróasztalától az alezredes néptárs, igen nyájas mosollyal odalépett hozzám, átnyújtotta a katonakönyvecskémet, majd felkért, hogy olvassam fel belőle a rólam írt jellemzést. Felolvastam a dicsérő, elismerő sorokban gazdag szöveget. Kézfogásra nyújtotta jobbját, és közben az előbbi igen nyájas mosolya rideggé vált. Meghajoltam, kézbe vettem katonaládámat és távoztam. Közel egy órát gyalogoltam a vasútállomásig. Magamban a szentolvasót imádkoztam. Még mindig nem hittem el, hogy letartóztatás nélkül felszállhatok az állomáson a szerelvényre. Emlékezetemben visszhangzott az elköszönéssel kapcsolatos hangorkán.

Közcím: A katonaság után ismét Zágráb

– A katonaságtól szerencsésen leszerelt. Mi történt utána?

– Örömmel tértem haza, bár szomorúság fogadott, mert míg odavoltam katonának, elhunyt édesapám és nagyapám. Egyikük temetésén sem lehettem jelen. Két síró özvegyet találtam otthon. Fel kellett dolgoznom az előállt helyzetet. Erősen vágyakoztam arra, hogy ismét Zágrábba mehessek és folytathassam teológiai tanulmányaimat. A harmadik tanévben, amit még katonai szolgálatom előtt hallgattam, eléggé lehangoló volt számomra az előadott tananyag. A szentírástudomány előadása zárt szabályok szerint folyt. Sajnos a bibliai Judit ékszereiről kellett csevegnünk, arról, hogy fülében, orrában és karján milyen pereceket viselt... Félttem, hogy netán ismét csalódás vár rám, de örömömré tévedtem. A negyedik és ötödik tanév már komoly hittani és erkölcsstani anyagot tartalmazott. Megismerhettem tanárait, akikkel az előző években még nem találkozhattam. Stjepan Bakšić dogmatikát és Bernard Dedić Domonkos-rendi professzor pedig erkölcsstani adott elő. Később átadta

katedróját a szintén dominikánus Jordan Kunišićnak. Ők hárman nagyszerűen lekötöttek bennünket. Hálával gondolok vissza Tomislav Šagi-Bunić kapucinus atyára is. Nagypapja magyar származású volt. Krisztológiát adott elő. Nemcsak oktatott, de nevelni is tudott. Az előbb említettek előadásai igazi vallási élményt jelentettek. Bakšić a szentháromságot tette feledhetetlenné. Latin nyelven adott elő, de óráik utolsó húsz percében szépirodalmi horvát nyelven foglalták össze az anyagot.

– **A katonai szolgálat idején bizonyára jól haladt a nyelv elsajátításában.**

– Szókincsben gazdagodtam. A katonaságnál *ekavics* szerb nyelven tartották az előadásokat. Az akkori Szerb–Horvát Tudományos Akadémia két nyelvet erőszakolt egygé. A zágrábi előadásokat *ijekavics* horvát nyelven hallgattuk.

– **Arról volt szó, hogy a szerb és a horvát nyelvet egyesítsék, és így erősítsék a jugoszláv gondolatot?**

– Igen. Ez a céltudatos törekvés azonban nem zavarta Dedić professzort, aki a dalmát szigetéről származott és igen zamatos tenger melléki kiejtéssel beszélt. Különlegesen és tüzes gyorsasággal ejtette a horvát szavakat. A dalmáciai horvátok nyelve elüt a szlavóniai horvátokétól, amit Bakšić kajkav tájszólással gazdagított. Ekkor már követni tudtam ezeket a nyelvi sajátosságokat s egyben megcsodálni az irodalmi horvát nyelv szépségét. Dedić egyébként némileg eltért a Nevelésügyi Kongregáció akkori irányelveitől. Nem kazuisztikus erkölcsant művelt, hanem szentírási alapokra építette kifejtéseit. Az evangéliumok szövegére jellemző szép tartalmi üzenetre segített felfigyelnünk.

– **Talán a II. Vatikáni Zsinat utáni teológia előhírnöke volt?**

– Igen. Gondolati sarkossága sokat jelentett a számunkra. A negyedik évfolyam második szemesztere végén azonban váratlanul leváltották, és az előadásokat Kunišić folytatta. Kénytelen-kelletlen belecseppentünk a kazuisztika csodálatos világába. Ez a megkülönböztetési előadásmód nem vonzott bennünket. Minden traktátusnál elsődlegesen az úgynevezett adverzarius, vagyis ellenkező vélemények felsorolásával kellett ismerkednünk. Kunišić megannyiszor ismételte: „*Qui bene distinguit, bene docet,*” vagyis: aki jól tud megkülönböztetni, jól is tanít. Ennek a skolasztikus iránynak értékét sem szabad kétségbe vonnunk, mert világos fogalmakhoz segíthet. A negyedik és ötödik előadási év négy szemesztere értelmi gazdagodást nyújtott a számomra. Ekkorra már sem a horvát, sem a latin nyelvvel nem voltak nehézségeim.

Közcím: **Bánatom: Lemaradtam a szenteléssel**

– **Hányat irtunk ekkor?**

– Az 1954–56-os években jártunk. Tíz szemesztert kellett eredménnyel zárnia annak, akit az alsóbb rendekre, majd ezt követően áldozópappá szentelhettek. Sajátos nehézséget jelentett számomra, hogy a katonai szolgálati időt másfél évre emelte az országos törvényhozás. A hittudományi karon viszont két éves periódusban változtak az előadott témakörök. Leszerelésem után a soron levő tanév második szemeszterébe kellett bekapcsolódnom. Ennek számomra fájó következményeként nem szentelődhettem egyszerre évfolyamtársaimmal. Ebbe a lemaradásba, bár ma furcsának tűnik, de lelkiileg belebetegedtem.

– **Miért?**

– Évfolyamtársaim pappá szentelésére mi, bácskai teológusok valamennyien Szabadkára utaztunk. Lelki fájdalommal vettem részt társaim pappá szentelésén. Budanović püspök úr díszbédén vendégelt meg bennünket, sőt egy kirándulást is csatolt hozzá ajándékkul: a palicsfürdői halászcseréjében örvendezett velünk gazdag asztal mellett. Másnap súlyos hasi görcsökre ébredtem. Kórházba kerültem, és megannyi kivizsgálás után a szakorvos hasnyálmirigy-gyulladásra állapított meg. Gondoltak bélsavarodásra, hastífuszra, feküdtem sebészetben és fertőző osztályon, mígnem Martinović Ružo belgyógyász főorvosnő végre helyes diagnózist állított fel. Megemlítem, hogy előző éveiben részt vett a partizán mozgalomban, és a kórteremben rendetlenkedő betegeket szaftos káromkodással utasította rendre. Betegágyamhoz érkezve azonban naponta *dicsértessék!*-kel köszönt és különleges figyelmet tanúsított irántam. Másfél hónapot feküdtem az osztályán. Ma is hálással gondolok a gyógyulásomra fordított figyelmére. Isten áldja meg érte!

– **Betegségéből teljesen felgyógyult a szentelés idejére?**

– Igen. Ehhez hozzájárult a Roič nevű gyógyüdülő forrásainak vize, amire az elkövetkező években továbbra is szükségem volt.

– **Ezt követően talán minden akadály elhárult pappá szentelése előtt?**

– Visszatértem Zágrábba, készültem a vizsgákra, amikor váratlanul beidéztek a Belügyminisztériumba, s velem együtt bácskai kispaptársaimat is. Sejtettük, hogy mit véthettünk. A kihallgató belügyes jelezte, hogy osztályának tudomása szerint Rómából megrendeltük a Békés Gellért bencés atya által szerkesztett *Katolikus Szemle* című folyóiratot. Arról érdeklődött, hogy a postán kapott, címünkre érkezett folyóiratot másoknak is kölcsönöztük-e olvasásra. Ennek előzményeként néhány társunkat a szabadkai belügyesek már lépre csalták. Kihallgatásra idézték be társainkat, és a külföldről érkezett sajtótermékekre vonatkozó előírásokra hivatkozva beismertették velük, hogy a *Katolikus Szemle* példányait

másoknak is olvasásra adták. A külföldről érkezett kiadványokat ugyanis csak a címzett olvashatta, s amennyiben más kezébe is adta, kimerítette a tiltott sajtóterjesztés büntetését. Az illetékes szabadkai bíróság mindhármukat hat, illetve tizenöt hónapi elzárásra ítélte. Ugyanezt a vétséget kívánta megállapítani mindannyiunkról a zágrábi belügy. Mi sem természetesebb, mint hogy a fentiek ismeretében mindegyikünk azt állította, hogy magunkon kívül senkinek nem került a kezébe a *Katolikus Szemle* egyetlen példánya sem. Ismételt kihallgatások után a beidézések abbamaradtak. Miután pótoltam a hiányzó szemesztet, letettem a vizsgákat, benyújthattam felszentelési kérelmemet a Főpásztori Hatósághoz.

– Hogyan készült fel a szentelésre?

– Még Zágrábban elvégeztük az előirt lelkiyakorlatokat. Évente nagyszerű előadók munkálták lelkeségünket. Köztük két jezsuita atya, Filip Johler és Mijo Škvorc. Nevük közismert volt Zágrábban, a Jézus Szíve-bazilika szónokaiként tömegeket vonzottak akkoriban. Nekik köszönhattuk, hogy pappá szentelődésünk szoros kapcsolódást jelentett Krisztushoz. Megannyiszor válasza kényszerítettek: vajon méltó leszek-e a felszentelődésre. Szívem–lelkem mélyén igazi csatákat éltem át. Ugyanilyen önvizsgálódásra biztatott éveken át spirituálisunk, Josip Salač is. Őt évekkal később zágrábi segédpüspökké szentelték. Ma is visszacseng lelkemben esti elmélkedéseinek az üzenete: azt akarta, hogy papi arcélünk sajátos kincsünké váljon.

Közcím: Krisztus testvéreként az Úr szolgálatában

– Hol, mikor és hányukat szentelték?

– Pappá szentelésünkre 1957. június 29-én került sor a szabadkai főtemplomban. Budanović Lajos püspök apostoli kormányzó ötünket szentelt, Ehmann Imrét, Léner Istvánt, Sóti Imrét, Zolárek Michalt és engem. Apostoli kormányzóságunkban a világháború befejezése óta, 1944-et követően nem volt ilyen népes szentelés. Főpásztorunk már 84 éves volt, és egy évvel később, 1958 tavaszán elhunyt.

– Milyen élmény volt a szentelés?

– Amire annyira vágyódtam az esztendő során, amiért annyira meg kellett küzdenem a katonai szolgálat idején, az most végre beteljesült. Odatérdeztem Budanović püspök elé, a mindenszentek litániája idején arca borulhattam és kértem az Úr Jézustól, segítsen, hogy átadjam magam neki. Különös megrendültséget váltott ki bennem, hogy a főpásztor kézrátételét követően a szó legbelsőbb értelmében Jézus Krisztus testvéreként kelhetek fel és

örömmel engedtem, hogy visszhangozzanak bennem Jézus szavai: Nem mondalak többé szolgálóknak titeket, hanem testvéreimnek.

– **Milyen volt az újmiséjük, hol tartották, milyen nyelven?**

– Mindenki a szülőfalujában mutatta be első szentmiséjét. Ehmann Imre magyarul és németül Apatinban, Zolárek Michal Szelencsán szlovákul, Léner István Moholon, Sóti Imre Adorjánon, jómagam pedig Horgoson magyarul. Plébánosaink és a hívek örömmel ünnepelték velünk a legszentebb Eucharisziát, ahogyan ez azokban az években természetes volt. Tele voltak a templomok, virágdísz és szavalatok, elköszönés szüleinktől szentmise előtt, agapé szentmise után.

(Folytatjuk)

Képaláírás:

H_1_12resz: Az újmise, azaz első szentmise Horgoson, 1957. június 30.-án